

En litteraturoversigt af Udo Winkel

Der findes vel næppe en eneste socialistisk revolutionær der er blevet i den grad »misforstået« og misbrugt som Rosa Luxemburg. Hvis det er sandt, at en revolutionærs virke og reception er betinget af mulighederne for revolutionær praksis, viser dette sig særlig drastisk i tilfældet Rosa Luxemburg. Arbejderbevægelsens 50-årige nedgangsperiode - specielt i Tyskland betyder året 1924 med den begyndende »bolschevisering« og kampen mod »Luxemburgisme« et skæbnesvangert vendepunkt for den kommunistiske bevægelse - bliver overordentligt tydelig idet Rosa Luxemburg dels fra reaktionært hold bliver udskældt som »rød« og »den blodige Rosa«, dels forsøger man fra socialdemokratisk hold at tage hende til indtægt som dusinliberal.¹

I forbundsrepublikken er den Luxemburg-reception, der begyndte med den antiautoritære studenterbevægelse, som ganske vist i det væsentlige var af abstrakt-uhistorisk, idealistisk karakter på grund af fremvæksten af dogmatiske »studenterpartier« i overvejende grad atter blevet elimineret.

Det kan ikke undre nogen, at en bestemt Rosa Luxemburg - opfattelse kun gør sig gældende i et land, i Italien, altså der hvor klassekampen har nået en vis højde og hvor en politisk udvej af kapitalismens samfundsmæssige krise eftersøges. Her afholdtes også i 1973 i Reggio Emilia en kongres - arrangeret af Lelio Basso ved ISSOCCO - om »Rosa Luxemburgs bidrag til den marxistiske tænknings videreudvikling«. Det skulle ifølge Lelio Basso undersøges »om Rosa Luxemburgs intellektuelle arv, som i de sidste 40 år er blevet tilsidesat, ikke indeholder nyttige elementer, især for den vestlige arbejderbevægelse, som kan være bindeled mellem den marxistiske tænkning og dagens virkelighed«.

De vigtigste indlæg og bidrag til denne kongres er i mellemtiden udkommet: »Rosa Luxemburg oder Die Bestimmung des Sozialismus.« (Udg. af Claudio Pozzoli, edition Suhrkamp bd. 710, Frankfurt/Main 1974, 279 s. 8.- DM). Bogen indeholder bidrag af Basso, Fetscher, Cordova, Howard, Bedesci, Negt, Badia, Seifert, Haupt og Agnoli (desværre mangler Geras' bidrag om betydningen af formlen »Socialisme eller barbari«). Kongressen kunne ikke opfylde sit mål for som Claudio Pozzoli rigtigt skriver »hvad man har lavet Rosa Luxemburg til i de 50 år siden hendes død, kunne ikke korrigeres i løbet af en uge« (s. 7). Alligevel giver disse bidrag en vigtig indføring i den Luxemburgske tænknings problemer og enkelte indlæg - frem for alt Bassos, Agnolis og Negts - forsøger også at knytte forbindelsen til arbejderbevægelsens situation og opgaver idag.²

Den vel nok betydeligste kender af Rosa Luxemburgs tænkning, Lelio Basso har allerede i 1960'erne forsøgt at frugtbar gøre hendes teorier for den italienske arbejderbevægelse. Hans afhandling »Rosa Luxemburgs Dialektik der Revolution« (Europäische Verlagsanstalt, Frankfurt/Main, 1969, 193 s. 15.- DM) forekommer mig at være de senere års vigtigste skrift om Rosa Luxemburg og uundværlig for forståelsen af hende. Basso viser, at »Rosa Luxemburgs centrale problem, om hvilket hele hendes teoretiske som praktiske arbejde kredser, ... er den socialistiske revolutions problem« (s. 9). I denne sammenhæng fremhæver han frem for alt 3 bestanddele i hendes marxismeforståelse: 1. Rosa Luxemburgs »totalitetsmetode«, hendes fuldkomne beherskelse af »dialektikkens våben«. Hun forstår den konkrete totalitet som et »organisk kompleks af forhold, i hvilken enhver sag står i et forhold til helheden og helheden dominerer over den enkelte del, dog naturligvis ikke nogen fast, statisk og ubevægelig helhed, men en helhed, som selv befinder sig i en kontinuerlig forandring. Derfor er enhver adskillelse af politik, økonomi, ret, moral osv. vilkårlig, fordi det drejer sig om forskellige sider af en og den samme proces (som ganske vist kan ses som sådanne, men som ikke abstrakt kan skilles). Kun den, som har bevidstheden om denne totalitet, kan forstå de enkelte momenter, i hvilken den ytrer sig, kan se dem i deres gensidige vekselvirkningsforhold, se deres indre modsætninger, deres udviklingslinjer, og kun den som ikke kender vilkårlige hindringer kan studere og analysere de enkelte fænomener« (s. 20). 2. Hendes forståelse af »den historiske proces' tvetydighed«. Den kapitalistiske udvikling skaber to antagonistiske logikker: kapitalens logik der i sig subsumerer og integrerer hele samfundet og arbejderbevægelsens modsatte logik - det bevidste indgreb i den historiske proces -, som i sidste instans opstiller alternativet »Socialisme eller barbari« (Agnoli påviser, at kapitallogik og revolutionær logik hidrører fra arbejdskraftens dobbelte egenskab: »Som bytteværdi er arbejdskraften underordnet kapitalvaloriseringen, som produktivkraft har den mulighed for at udvikle den totale negation af netop denne valorisering«. (Rosa Luxemburg oder ... s. 271-72) 3. Hendes opfattelse af »Socialismens væsen.« »Rosa Luxemburg har ganske rigtigt forstået socialismen i den marxistiske opfattelse: ikke som en simpel overtagelse af produktionsmidlerne i samfundseje, men som en omvæltning af de nuværende forhold mellem det herskende produkt og de beherskede producenter og som arbejdernes erobring af kontrollen med den kollektive samfundsmæssige proces« (s. 40).

Bassos konklusion er: »... vi mener, at først nu, med socialdemokratiets forlis og dogmatismens krise, begynder i sandhed den historiske epoke, i hvilken Rosa Luxemburgs metode og tænkning kan og må overtage arbejderbevægelsens åndelige føring, for i dag er den Luxemburgske syntese af dagskamp og endemål mere nødvendig end nogensinde, for samtidig at kunne bekæmpe opportunismen og revisionismen, som har

bragt flertallet af det vestlige proletariat til fuldstændig kapitulation, og ligeledes den pseudomarxistiske ekstremisme, som ignorerer de nødvendige formidlinger og vil den totale revolution 'her og nu'« (s. 148).

Forsøger Basso således at påvise Rosa Luxemburgs aktualitet, så står på den anden side netop indsnævringen og forsimplingen af hendes opfattelser til et system »luxemburgismen«, i vejen for en adækvat reception.³ »Som følge af den revolutionære bevægelses ebbe i Vesteuropa og 'Socialismens opbygning i et land' (Stalin), blev Lenins som 'leninisme' systematiserede opfattelser udnævnt til overhistoriske 'evige sandheder', således som 'luxemburgismen' blev fordømt som 'halvmenschevisme', da den ikke havde overvundet 'socialdemokratismen'.«⁴ Marxisten Rosa Luxemburgs identitet blev ødelagt ved opsplitningen i en heroisk kæmper, for hvem man »bøjede« sig i »ærefrygt« (Fred Oelssner), og i en teoretiker som hørte til blandt historiens affald. I 1932 sammenfattede Ernst Thälmann Rosa Luxemburgs afvigelser: »Vi må med al klarhed sige: i alle de spørgsmål, i hvilke Rosa Luxemburg havde en anden opfattelse end Lenin, var hendes mening forkert, således at hele gruppen af de tyske venstreradikale i førkrigs- og krigstiden var betydeligt tilbagestående i klarhed og revolutionær fasthed. ... Rosa Luxemburgs fejl i akkumulationsteorien, i bondespørgsmålet, i det nationale spørgsmål, i spørgsmålet om revolutionens problem, i spørgsmålet om proletariats diktatur, i organisationsspørgsmålet, i spørgsmålet om partiets rolle hhv. massernes spontaneitet - alt dette giver et system af fejl, som ikke lod Rosa Luxemburg stige op til en Lenins fulde klarhed« (citeret efter Fred Oelssner: Rosa Luxemburg - Eine kritische biographische Skizze, Berlin 1956, s. 214).

Rosa Luxemburgs forvandling til en angivelig »spontanitetsteoretiker« gjorde det på den anden side muligt at misbruge hende til en voluntaristisk politik, og dette måtte i forbindelse med hendes angivelige indtræden for det »rene demokrati« understrege indtrykket af en stor idealist og en »ren tåbe«.

Lenin var også her af en anden opfattelse end hans epigoner. Han skrev i 1922 om Rosa Luxemburg: »... ikke kun mindet om hende vil altid være dyrebart for kommunister i hele verden, men hendes biografi og en fuldstændig (sic!) udgave af hendes værker (som de tyske kommunister er blevet forsinket med på en helt urimelig måde, hvad kun delvis kan undskyldes med de uhørt mange ofre i deres svære kamp) vil være en meget nyttig lære ved opdragelsen af mange generationer af kommunister i hele verden« (Notizen eines Publizisten, i: Lenin: Werke bd. 33, Berlin 1966, s. 195).

Siden tredserne kan man konstatere en positiv forandring; man har endelig taget afstand fra »luxemburgismen«, hvad der ikke i mindste grad er Annelies Laschitzas og Günther Radczuns fortjeneste. I mange udgivelser har de vist et nyt Luxemburg-billede, frem for alt i deres bog »Rosa

Luxemburg - Ihr Wirken in der deutschen Arbeiterbewegung.« Dietz Verlag Berlin 1971, 579 s. Denne afhandling er et stort fremskridt i sammenligning med Oelssners biografi. Den er også værdifuld på grund af forarbejdelse af arkivmateriale, som ellers ikke kan bruges uden videre. Dog er der stadigvæk et dilemma, som i sidste instans fører til en fortegnelse af Rosa Luxemburg: Lenin er referencepunktet som hun bliver sammenlignet med. »I hans (Lenins U.W.) mening beskæftiger vi os ved forskningen i den tyske arbejderbevægelses historie med Rosa Luxemburgs liv og værk« (s. 6). (Det er umuligt her at gå ind på forholdet mellem Lenin og »leninismen«).

Mens der tidligere blev konstrueret en skarp modsætning mellem »luxemburgisme« og »leninisme«, så postulerer man i dag en overensstemmelse mellem begge. Rosa Luxemburg var på vej til at blive »leninist«, kun mordet på hende har afbrudt denne læreproces. Laschitzka og Radczun påstår almengyldigheden af Lenins opfattelse af »partiet af en ny type«: »Med partiet af en ny type skabte Lenin en ideologisk og politisk højere organisationstype, en højere form af sammenslutning mellem videnskabelig socialisme og arbejderbevægelse, som var et forbillede for den internationale arbejderbevægelse på grund af de almene lovmæssigheder i kampen mod imperialismen« (s. 137). Ud fra dette standpunkt gentages den gamle bebrejdelse mod Rosa Luxemburg: »Foran Rosa Luxemburg og de andre revolutionære socialdemokrater stod den opgave, at i det historisk-konkrete erkende det almengyldige i den leninske kamp om partiet af en ny type og at anvende dette almengyldige adækvat på de politiske og socialøkonomiske betingelser i Tyskland. Dette lykkedes imidlertid ikke for Rosa Luxemburg« (s. 138). Det lykkes således ikke for Laschitzka/Radczun, hvad de metodisk påtager sig i forordet: »Da Rosa Luxemburg 1901 i »Vorwärts« anmeldte udgivelsen af Marx-Engels-Nachlass, udtalte hun, at hun håbede, at det måtte lykkes i en kommende Marx-biografi at forklare 'mennesket ud fra sit miljø, miljøet ud fra historien, den politiske historie ud fra den økonomiske'. Det er videnskabelighedens første bud, skrev hun, 'at belyse enhver åndelig skabning ud fra skaberen og af dennes samtid'« (s. 5).

Det kan ikke mere forstås: »Den forskellige form for marxisme-reception skyldes hos Luxemburg og Lenin de forskellige betingelser for deres politiske arbejde. Mens Rosa Luxemburg opfatter arbejderklassens udvikling fra 'klasse i sig selv' til 'klasse for sig selv' i et højtindustrialiseret land med et stærkt proletariat som en selvkonstitutionsproces - dvs. originær i den marxske mening - i hvilken den organiserede fortrop indgribet idet den understøtter denne og giver den perspektiv, står hos Lenin, som udtryk for kampen mod zarismen, de 'blanquistiske' momenter af organisationen udefra og fra oven og indslusningen af politisk bevidsthed i masserne i forgrunden«.⁵

Hvad der sammenknyttede Rosa Luxemburg og Lenin henover alle

kontroverser, var deres arbejde - under forskellige betingelser - som *revolutionære*, som *kommunister* i »Manifestets« mening. »Overfor partibyrokratiet, som opfatter Lenin og Luxemburg som modsætninger - og som dermed viser, at det ikke forstår nogen af dem - fremhæver vi den ikke kun ydre men den indre forbindelse mellem disse to store revolutionære forkæmpere for arbejderklassen og deres nærmeste kampfæller, deres gensidige komplettering som revolutionære førere, som praktikere og teoretikere. Hvad der forbinder dem er det, at de anvendte et og det samme princip på forskellige trin, situationer og områder af verdensrevolutionens ene store hele« (August Thalheimer: Rosa Luxemburg oder Lenin? i: Gegen den Strom 1930 nr. 2).

Ved hjælp af de til fem bind planlagte - af Günther Radczun udgivne - samlede værker, vil det for første gang være muligt, forsåvidt den hidtidige udgivelses-praksis fortsættes, at gå i gang med et omfattende studium af Rosa Luxemburg. Af dette Rosa Luxemburg: Gesammelte Werke, Dietz Verlag, Berlin, er udkommet bind 1 i to halvbind (1970, 835 og 667 s., 25 Mark), som omfatter perioden 1893 til 1905; bind 2 (1972, 590 s., 12,50 Mark) for perioden 1906 til 1911; bind 3 (1973, 501 s., 12,50 Mark) for tiden juli 1911 til juli 1914. Bind 4 (1975, 562 s., 13,20 Mark) dækker Rosa Luxemburgs arbejder i perioden august 1914 til januar 1919, medens det afsluttende 5. bind samlet skal indeholde hendes afhandlinger »Die Akkumulation des Kapitals«, antikritikken »Die Akkumulation des Kapitals oder was die Epigonen aus der Marxschen Theorie gemacht haben« og »Einführung in die Nationalökonomie«. Det ville have været ønskeligt med et supplerende bind med Rosa Luxemburgs vigtigste korrespondance.

I de samlede værker findes mærkværdigvis kun få af de på polsk udgivne tekster. Af denne grund er den af Jürgen Hentze omhyggeligt indledte udgave Rosa Luxemburg: Internationalismus und Klassenkampf. Die polnischen Schriften, Sammlung Luchterhand 41, Luchterhand, Neuwied/Berlin 1971, 385 s., 9.80 DM foreløbigt et udmærket og velkomment supplement til de samlede værker. Det er kun et udvalg, men indeholder dog meget relevante tekster f.eks. et par artikler om det nationale spørgsmål, hvor de politisk mest relevante forskelle til Lenin lå, og et par artikler om den russiske revolution i 1905-07, der ligeledes er af betydelig - til dels aktuel - interesse.

Bindet Rosa Luxemburg: Briefe an Leon Jogiches, Europäische Verlagsanstalt, Frankfurt/M. 1971, 392 s., DM 28.-, er et udvalg fra den polske trebindsudgave, der er udgivet af Feliks Tych. Det postuleres i forordet: »I den tyske udgave er alle breve af væsentlig betydning medtaget, således at disse breves værdi som dokumentation til partihistorien og til Rosa Luxemburgs biografi er komplet« (s. 38). Mens man for Tychs polske udgave kan konstatere omhu, ja endog forbilledlighed, er det modsatte tilfældet for den tyske. Ikke alene er oversættelsen utilstrækkelig (smlg. H.

Skrypczaks kritik i Internationale wissenschaftliche Korrespondenz (IWK), 1974 s. 448-56), men stik imod det ovennævnte postulat mangler *væsentlige* breve i den tyske udgave. I den sammenhæng vil jeg kun henvise til et vigtigt dokument, der mangler i den tyske udgave, og som viser, hvor tidligt Rosa Luxemburg kom i modsætningsforhold ikke kun til den Bernsteinske revisionisme, men også til partiledelsens politik. Efter partikongressen i 1902 i München skriver hun til Jogiches: »Efter at jeg i går havde indskrevet mig på talerlisten, for at tale om otte-timersdagen, var det meningen at jeg skulle have ordet idag til morgen, men diskussionen blev igen afsluttet, da kun jeg og Heine var tilbage på listen. Først idag har jeg overtydet mig om, at dette er et simpelt komplot imod mig på samme måde som i diskussionen om '(Sozialistische) Monatshefte'. Det drejer sig om, at alle tilsyneladende har regnet med, at jeg i dag ville tale om den bayriske valgretsreform (i forbindelse med beretningen om den parlamentariske aktivitet), følgelig kom Kautsky og Singer rendende for at trygle mig om ikke at tage dette spørgsmål op. Skønt jeg forsikrede dem om, at jeg vil tale om ottetimers-dagen, troede de ikke på mig, og sammen med Vollmar (der idag leder mødet) har de »ordnet« diskussionens afslutning. Den samme fremgangsmåde skulle i diskussionen om '(Sozialistische) Monatshefte' have til formål at forhindre, at jeg med altfor skarpe vendinger kom til at hælde benzin på bålet. Jeg er så deprimeret på grund af alt dette.« (Her citeret efter Laschitz/Radczun: Rosa Luxemburg s. 132).

Udgivelsen af de samlede værker muliggør som sagt, et omfattende studium af Rosa Luxemburg, hvorved den i det efterfølgende nævnte litteratur kan give en hjælp.

En udmærket indføring er stadigvæk Tony Cliffs lille bind »Rosa Luxemburg - en politisk biografi« (politisk revy-serien nr. 7, København 1974, 107 s. kr. 14.85). Cliff behandler kort de problemer, som må behandles i forbindelse med Rosa Luxemburg: Socialreform og revolution; massestrejke og revolution; imperialisme og krig; spontaneitet, bevidsthed og organisation; det nationale spørgsmål og kritik af bolschevikkerne og diskussionen med og om hendes teoretiske hovedværk »Die Akkumulation des Kapitals«.

Ved siden af Peter Nettl: Rosa Luxemburg; Kiepenheuer & Witsch, Köln-Berlin 1968, 930 s. (2. oplag - den engelske udgave kom i 1965 hos Oxford University Press, men den tyske er udvidet noget i forhold til den engelske), som bearbejder et omfangsrigt biografisk materiale, men ikke yder Rosa Luxemburg retfærdighed - eller snarere til trods for denne, er den bedste afhandling om Luxemburg - ved siden af Bassos nævnte - stadigvæk Paul Frölich: Rosa Luxemburg - Gedanke und Tat, Europäischer Verlagsanstalt, Frankfurt/M. 1967, 370 s., 28.- DM (1. oplag 1939, engelsk udgave 1940, 2. oplag 1949, 2. engelsk oplag 1974 Pluto-Press - sidste år udkom ligeledes en billig udgave til 15.- DM hos EVA).

Frölich påpeger de betingelser, som muliggjorde formen for Rosa Luxemburg marxismereception: »... til at koncipere den marxistiske historieopfattelse var ikke kun dens ophavsmænds genialitet nødvendig, men også den særlige historiske situation, i hvilken 1848- revolutionens nærhed krævede teoretiske problemers overvindelse med nye revolutionære synspunkter. Marx' og Engels' vesteuropæiske epigoner havde udviklet deres anskuelser i en tid med langsom udvikling, i hvilken historien flød afsted som en træg flod og i hvilket øjet, som var vant til det brede fladland, ikke kunne se de fjerne katarakter. Deres marxisme havde ikke noget revolutionært pulsslag. Selv en Mehring, som ragede op over alle andre i kampglad temperament og historisk forståelse, kunne ikke overskride visse erkendelsesskranker, som hans ukritiske forsvar for Lassalle viser. Men Rosa Luxemburg stod som russisk-polsk revolutionær også i en »lørmarts« situation, revolutionen kom nærmere, havde afgørende indflydelse på den aktuelle politik og rejste problemer, som ikke kunne løses efter skemaet. Hun var derfor i stand til at erkende det revolutionære princip i marxismen, hun så også de vesteuropæiske problemer i et helt andet lys end de hjemstavnsbundne praktikister« (s. 95). Denne stilling gjorde det muligt for Luxemburg at recipere marxismen som en revolutionær teori, den muliggjorde uddannelsen af hendes særlige evner som marxist: »Den konkrete analyse af en konkret situation, opsporingen af proletariatets kampformer og disses teoretiske forståelse, forbindelsen af mellemåle med 'slutnålet', samfundets revolutionære omvæltning«.⁶

»... det adskiller epigonerne fra de skabende efterfølgere af store tænkere: Medens hine troende overtager de færdige resultater af deres mestres tankearbejde som faste formularer og forsvarer dem til trods for de ændrede omstændigheder, så forstår disse deres store forbilleders virkelige mening, beholder også over for dem deres frie kritiske blik og anvender selv disses metode som mestre på de forandrede forhold« (Frölich s. 50). Dette skal demonstreres ved et mindre kendt problem: I det »tyrskiske spørgsmål« smadrede Luxemburg et »marxistisk« dogme. Medens Marx og Engels og epigonerne var gået ind for Tyrkiets opretholdelse som beskyttelse mod zarismen, så påviser Rosa Luxemburg de i mellemtiden indtrådte forandringer: »Nøglen til forståelsen af hændelserne på Balkanhalvøen er umuligheden af at opretholde arkaiske økonomiske former i Tyrkiet overfor fiskalsystemet og pengeøkonomien og umuligheden af udviklingen fra pengeøkonomien til kapitalisme. Det bestående tyrkiske despotis grundlag bliver undergravet. Men grundlaget for landets udvikling til en moderne stat bliver ikke skabt. Landet vil derfor blive opløst, ikke som regeringsform, men som stat, ikke gennem klassekampen, men gennem nationalitetens kampen. Og hvad der vil blive skabt her, er ikke et regenereret Tyrki, men en række nye stater bortopereret fra Tyrkiets legeme« (Rosa Luxemburg: Die nationalen Kämpfe in der Türkei und die Sozialdemo-

kratie (1896), i: Gesammelte Werke bd. 1-1, s. 63). Tyrkiet er altså ikke mere et holværk mod zarismen, dets opløsning er en »faststående kendsgerning«. Det gælder netop at understøtte de »kristelige nationers« selvstændighedsbestræbelser også som kampmiddel mod det zaristiske Rusland. Wilhelm Liebknecht havde ment, at opstandene i Tyrkiet skyldtes det russiske undermineringsarbejde og rubelen. Rosa Luxemburg svarede: »Den russiske rubel er uden tvivl i sig selv noget rent 'økonomisk'. Men hvis 'Vorwärts' gør den til den økonomiske grundfaktor, så reducerer han orientens hele moderne historie til en eneste stor bestikkelse, til et diplomatisk intrigespil, dvs. til noget som kun i tæt tåge, hvor alle katte er grå, kan blive forvekslet med 'økonomiske forhold'. Men det drejede sig slet ikke om at gøre den billige opdagelse, at der til grund for den armeniske bevægelse ligger noget 'økonomisk'. Det ville i sandhed ikke være noget andet end et 'skema'. Det, det kom an på, var, at rekonstruere Tyrkiets økonomiske udvikling ud fra de kendte men sædvanligvis spredte og uden sammenhæng fremstillede kendsgerninger om landets sociale udvikling, dets indre drivkraft og optagne retningen og derudaf aflede de politiske følger på den ene side og på den anden side Socialdemokratiets interesser i Orienten, kort sagt - ikke at forklare Tyrkiets historie ud fra den russiske rubel, men omvendt den russiske rubel ud fra Tyrkiets historie og ikke at tvinge hændelserne til at passe til vore forbenede paroler, men omvendt at tilpasse vore paroler til de virkelige hændelser« (Rosa Luxemburg: Zur Orientpolitik des »Vorwärts« (1896) i: G.W. s. 70-71).

Peter Nettel kommer i sin Luxemburg-biografi til den slutning: »Anderledes end Kautsky var hun (Rosa Luxemburg U.W.) skarpsynet og revolutionær nok til at erkende (Socialdemokratiets og Internationalens) sammenbrud som uigenkaldeligt. Hun drog konsekvenserne. Men hun havde selv helt og holdent været et stykke af denne verden. Hun overlevede Socialdemokratiets politiske sammenbrud, men fremtidens revolutionære krav var fremmede for hende. ... Hendes surålende, opofrende arbejde i den tyske revolution var dog kun et forsøg at hamle op med en ny verdens problemer med den gamles bedste værktøj og metoder« (Nettl s. 53). Han underkender dermed Rosa Luxemburgs virkelige indsats som skabende marxist overfor »Anden Internationales marxisme« (Lucio Colletti). Netop Rosa Luxemburg, som opfatter udviklingen fra »klasse i sig selv« til »klasse for sig selv« som arbejdermassernes selvkonstitutionsproces, er længere væk fra Socialdemokratiet og II. Internationale end Lenin, som i sin organisationsteori - den revolutionære bevidsthed skulle tilføres klassen udefra - går ud fra Kautsky og hans adskillelse af parti og masser.

Allerede i kritikken af Bernsteins revisionisme viser det sig, i hvor høj grad Rosa Luxemburg kvalitativt adskiller sig fra det »marxistiske centrum«: »Medens Kautsky målte Bernsteins »afvigelse« på det socialdemokratiske program, analyserede Rosa Luxemburg nøje Bernsteins præmisser og deres logiske implikationer og kunne således påvise deres borgerlige karakter« (U. Winkel s. 89).

Kautsky så Bernstein attak som et angreb på den »rene« teori, som han som den »ortodoxe marxismes pave« måtte modsætte sig, og som han måtte genoprette i sin Bernsteinkritik. Med dette anså han sin opgave som opfyldt: »Jeg personligt må i det mindste sige, at jeg anser dette skrift som mit afsluttende ord i denne sag« (Karl Kautsky: Bernstein und das sozialdemokratische Programm, Stuttgart 1899, s. VII).

Rosa Luxemburg viser, at Bernstein ikke forstår de økonomisk-samfundsmæssige fænomener i deres modsigelsesfyldte sammenhæng, men mekanisk-udialektisk: »Denne teori opfatter ikke alle det økonomiske livs behandlede fænomeners organiske tilknytning til den kapitalistiske udvikling som helhed og i sammenhæng med hele den økonomiske mekanisme, men som revet ud af denne sammenhæng, som noget selvstændigt bestående, som disjecta membra (adskilte dele) af en livløs maskine« (Rosa Luxemburg: Socialreform eller revolution? da. udg. 1969 s. 78-79; Gesammelte Werke I-1 s. 405-06).

For Bernstein er kriser f.eks. simpelthen forstyrrelser i den økonomiske mekanisme og ikke den på kapitalistisk basis eneste mulige metode af sig gentagende løsninger af modsætningen mellem uindskrænket udvikling af produktivkræfterne og den kapitalistiske valoriserings snævre skranker. »Der findes imidlertid en synsvinkel, hvorfra alle behandlede fænomener virkelig tager sig ud, som de er sammenfattet i »tilpasningsteorien«, nemlig den enkelte kapitalists synsvinkel. Han ser nemlig det økonomiske livs fakta forvansket gennem konkurrencens love. Først og fremmest ser den enkelte kapitalist ethvert organisk led i økonomien som et selvstændigt hele, og desuden ser han også kun de faktorer, der indvirker på ham i hans egenskab af kapitalist. Derfor opfatter han de økonomiske fænomener blot som »forstyrrelser« eller »tilpasningsmidler«. For den enkelte kapitalist er kriserne blot forstyrrelser, og deres udebliven forlænger hans overlevelsesfrist, og for ham er kreditten ligeledes et middel til at »tilpasse« hans utilstrækkelige produktivkræfter til markedets krav, og for ham ophæver det kartel, som han indtræder i, anarkiet indenfor produktionen« (sammest. s. 80-81; hhv. Gesammelte Werke bd. I-1 s. 407).

Bernsteins tilpassesteori har altså karakter af teoretisk generalisering af enkeltkapitalisten. »Den revisionistiske teori taget i sin helhed kan altså karakteriseres på følgende måde: den er den socialistiske forsumpnings-teori, vulgærøkonomisk begrundet med en teori om den kapitalistiske forsumpning« (sammest. s. 81 hhv. s. 408).

Allerede i dette tidlige skrift forsøger Rosa Luxemburg at vise, at opportunistisme og revisionisme udspringer af den proletariske bevægelses modsigelsesfyldte karakter og betingelserne for arbejderbevægelsens praksis: »Hele denne bevægelses særegenhed ligger deri, at folkemasserne her for første gang i historien sætter deres vilje igennem mod alle herskende klasser, men også deri, at denne vilje må række ud over det nuværende samfund. Denne massernes vilje kan imidlertid kun udvikles i

bestandig kamp med den bestående samfundsform og kun indenfor dens rammer. De store folkemassers forening med et mål, der går ud over hele den bestående orden, foreningen af den daglige kamp med den store verdensreform, det er den socialdemokratiske bevægelses store problem. I sit udviklingsforløb arbejder socialdemokratiet sig også som en følge heraf frem mellem de to klippeskær: mellem opgivelsen af massekarakteren og opgivelse af endemålet, mellem sekteriske tilbagefald og hensygnen i en borgerlige reformbevægelse, mellem anarkisme og opportunistiske« (sammesteds s. 117-18, GW. s. 443).

For Rosa Luxemburg er den materialistiske indsigt bestemmende: »Men da vor bevægelse netop er en massebevægelse, og da farene, der truer den, udspringer ikke fra menneskelige hjerner, men af de samfundsmæssige betingelser, så kan de anarkistiske og opportunistiske sidespring ikke én gang for alle på forhånd være forebygget af den marxistiske teori: de må, først efter at de i praksis har taget skikkelse, overvindes af bevægelsen selv, men ved hjælp af de af Marx leverede våben« (sammesteds s. 118; G W s. 443).

Ud fra denne position kritiserer Rosa Luxemburg også Lenin og hans opfattelse, at opportunisten kunne blive forhindret gennem en bestemt form af revolutionær organisation. Lenin forstår sin centralisme som et våben mod opportunisten. «'Det drejer sig om', mener Lenin, ved hjælp af organisationsstatutternes paragraffer at smede et mere eller mindre skarpt våben mod opportunisten. Jo dybere opportunistens kilder ligger des skarpere må dette våben være«. Den strenge partidisciplin, »byråkratismen«, skal danne en »dæmning mod de opportunistiske strømninger«, især mod »akademikerens medfødte forkærlighed for autonomisme, for desorganisation«. »'Byråkratismen overfor demokratismen', siger Lenin, 'det er netop det revolutionære socialdemokratis organisationsprincip overfor opportunisternes organisationsprincip'« (Rosa Luxemburg: Organisationsfragen der russischen Sozialdemokratie (1903/04) i: Gesammelte Werke bd. 1-2 s. 435). »Under det umiddelbare indtryk af de nyeste hændelser i det franske, italienske og tyske socialdemokrati er der åbenbart også hos de russiske socialdemokrater opstået en tilbøjelighed til at anse opportunisten i det hele taget for en udefra sammen med det borgerlige demokratis elementer kommende tilsætning, som er fremmed for den proletariske bevægelse selv« (sammesteds s. 440-41). Selv om dette skulle være rigtigt, så kunne en proletarisk bevægelse ikke værge sig mod tilløb fra ikke-proletariske elementer - som opstod ud af »småborgerskabets hurtige økonomiske sammenbrud og den borgerlige liberalismes endnu hurtigere politiske sammenbrud«. »Paragraffer styrer kun små sekters eller privatforeningers eksistens, historiske strømninger har endnu altid sat sig ud over de mest spidsfindigste paragraffer« (sammesteds s. 441). Opportunistens egentlige »kilde« ligger netop i den socialdemokratiske kamps væsen selv, i dens indre modsætninger. Netop forsøget på ved hjælp af

»papirmidler« at forhindre opportunismen, vender midlet mod målet: »idet han standser det sunde livs pulsslæg for det (socialdemokratiet U.W.) svækker han dets modstandskraft i kampen ikke kun mod de opportunistiske strømninger, men også - hvad der dog også er af en vis betydning - mod den bestående samfundsordning« (sammesteds s. 443). Den »subjektivisme« som her kommer til syne - »som allerede tidligere har spillet den socialistiske tanke i Rusland et puds« - begriber ikke, at arbejderklassens »masse-jeg« vil »gøre egne fejl og selv lære historisk dialektik«: »Fejltrin, som en virkelig revolutionær arbejderbevægelse begår, er historisk umådelig meget mere frugtbare og værdifuldere end den allerbedste 'centralkomites' ufejlbarlighed« (sammesteds s. 444).

Rosa Luxemburgs skrift »Organisationsfragen der russischen Sozialdemokratie« har betydning langt ud over hendes kontrovers og polemik med Lenin. Her sammenfatter hun frem for alt sine erfaringer - og disses teoretiske bearbejdelse - med den tyske og vesteuropæiske arbejderbevægelse: »Den ringe rolle som partiledelsernes bevidste initiativ spiller ved udformningen af taktikken, lader sig tværtimod også iagtage i Tyskland og overalt. Socialdemokratiets kamptaktik bliver i dets hovedtræk slet ikke »opfundet«, men er resultat af en fortløbende serie af store skaberakter af den eksperimenterende ofte elementære klassekamp. Også her kommer det ubevidste før det bevidste, den objektive historiske proces' logik før dens bæreres subjektive logik. Den socialdemokratiske ledelses rolle er derved især af *konservativ karakter*, idet erfaringen viser, at den hver gang udarbejder det nyvundne kampterræn til sin yderste konsekvens og snart omvender det til et bolværk mod en yderligere fornyelse i større stil. Det tyske socialdemokratis nuværende taktik bliver f.eks. alment beundret pga. dets mærkelige mangesidighed, bøjelighed og samtidig sikkerhed. Men det betyder kun, at vores parti i dets dagskamp helt vidunderligt har tilpasset sig det nuværende parlamentariske grundlag til mindste detalje, at det forstår at udnytte hele det af parlamentarismen tilbudte kampterræn og forstår at beherske det efter principperne. Men samtidig tilslører denne særlige udformning af taktikken allerede så meget af de videre horisonter, at tilbøjeligheden til at betragte den parlamentariske taktik som evig og som den eneste socialdemokratiske kamptaktik i meget høj grad træder frem nu« (sammesteds s. 432-33).

Netop det moment som hyppigt interpreteres som Rosa Luxemburgs idealisme: hendes fremhævelse af massernes betydning og deres aktion, udgør hendes realisme. Illusionsløst har hun erkendt, at kun en bevægelse hos masserne kunne opløse socialdemokratiets forbenede strukturer og gennembyrde reformismen. Allerede 1907 sammenfatter hun i et brev til Clara Zetkin klart stillingen i det tyske socialdemokrati og venstrefløjens opgave: »Hele vort partivæsens ængstelighed og smålighed er blevet mig bevidst så skarpt og smerteligt som aldrig før. Men jeg hidser mig dog ikke op over disse ting som Du, fordi jeg med forfærdende klarhed allerede har

indset, at disse ting og disse mennesker ikke kan ændres, så længe situationen ikke er blevet en helt anden, og også til den tid - jeg har allerede sagt mig dette med kølig overvejelse og gjort mig det selv klart - må vi simpelthen regne med disse folks uundgåelige modstand, hvis vi skal føre masserne videre frem. Situationen er simpelthen denne: August (Bebel, U.W.) og endnu mere de andre har brugt alle deres kræfter for og i parlamentarismen. Ved en eller anden vending, som fører ud over parlamentarismens skranke, svigter de fuldstændig; ja, de vil derudover forsøge at føre alt tilbage til den parlamentariske læst, vil altså med forbitelse bekæmpe alle og enhver som 'folkefjende', som vil gå ud over dette« (citeret efter *Illustrierte Geschichte der deutschen Revolution* (1928), reprint Frankfurt/M. 1968, neue kritik, s. 62).

Til hendes positions afklaring havde især hendes erfaringer i den første russiske revolution bidraget, hvori hun deltog aktivt i Polen. Ikke kun videreudviklede hun den marxistiske revolutionsteori gennem sin fremstilling af massestrejken som en form for revolutionær proletarisk kamp, men hun konkretiserede også sin opfattelse af forholdet mellem partiet og masserne. Partiets opgave består ikke i kampens tekniske ledelse - proletariatet afprøver og afgør selv de konkrete kampformer -, men i påvisningen af det politiske perspektiv, i formuleringen af midlertidige mål, som fremmer kampen, så tilfalder den tekniske ledelse det af sig selv. De tyske fagforbund afviser massestrejken med henvisning til proletariatets ringe organisationsgrad. De forstår ikke, at netop ved udviklingens »normale« gang, ved manglende klassekampe, at da kan store dele af arbejderklassen ikke organiseres. »Men på den anden side kan de faglige organisationer, som alle proletariatets kamporganisationer, i længden ikke opretholde sig selv på anden måde end netop i kamp, og det ikke i den borgerligt-parlamentariske periodes perspektivløse kamp, men i massekampens heftige, revolutionære periode. Den stive, mekanisk-byrokratiske opfattelse vil kun tillade kampen som organisationens produkt, når denne har opnået en bestemt styrke. Den levende dialektiske udvikling lader omvendt organisationerne opstå som produkt af kampen« (*Rosa Luxemburg: Massenstreik, Partei und Gewerkschaften*, i: *Gesammelte Werke* bd. II s. 142). »Hos den oplyste tyske arbejder er den af Socialdemokratiet plantede klassebevidsthed teoretisk latent ... i revolutionen, hvor masserne selv dukker op på den politiske skueplads, bliver klassebevidstheden praktisk, aktiv. Det russiske proletariat har derfor gennem et års revolution fået den 'skoling', som det tyske proletariat ikke kunstigt har kunnet få gennem 30 års parlamentarisk og faglig kamp« (sammesteds s. 144-45). »Socialdemokratiet er proletariatets mest oplyste og mest klassebevidste fortrop. Det kan og må ikke med foldede arme fatalistisk vente på den 'revolutionære situations' komme, vente på at denne spontane folkebevægelse falder ned fra himlen. Tværtimod, det må som altid være forud for tingenes udvikling, forsøge at fremskynde dem.

Men dette formår det ikke ved i tide og utide at udstede 'parolen' om massestrejke, men frem for alt derved at det for de bredeste proletariske lag klargør den uundgåelige indtræden af denne revolutionære periode og de indre sociale momenter, som fører frem til denne situation og de politiske konsekvenser heraf«. Socialdemokratiet må »med fuld klarhed, konsekvens og beslutsomhed forstå at udstikke taktikken, det tyske proletariats mål i de kommende kampes periode« (sammesteds s. 144-45).

I den afhandling, i hvilken hun bearbejdede den russiske revolutions erfaringer - »Massestrejke, parti og fagforeninger« - undersøgte Rosa Luxemburg også en »mangel« i den tyske arbejderbevægelse: »den fuldstændige adskillelse og selvstændiggørelse af arbejderbevægelsens to organisationer, Socialdemokratiet og fagbevægelsen« (sammesteds s. 154). »Der eksisterer ikke to forskellige klassekampe for arbejderklassen, en økonomisk og en politisk, tværtimod eksisterer der kun en klassekamp, som samtidig er rettet imod indskrænkelsen af den kapitalistiske udbytning indenfor det borgerlige samfund og på udbytningens afskaffelse inklusive det borgerlige samfunds afskaffelse... Den faglige kamp omfatter arbejderbevægelsens nutidsinteresser, den socialdemokratiske kamp fremtidsinteresserne« (sammesteds s. 155). Adskillelsen mellem politisk og økonomisk kamp og deres selvstændiggørelse er »et kunstigt, omend også historisk betinget produkt af den parlamentariske periode«. Dvs. ved det borgerlige samfunds rolige »normale« forløb splittes på den ene side den økonomiske kamp i en række af isolerede kampe i fabrikker og produktionsgrene, på den anden side bliver den politiske kamp ikke ført med masseaktioner, men svarende til den borgerlige stats former gennem proletariatets parlamentariske repræsentation. Derimod bortfalder under revolutionære kampe såvel de splittede økonomiske kampe som også den indirekte parlamentariske form for politisk kamp. De »kunstige skranker« mellem »arbejderbevægelsens selvstændige former« - fagorganisationer og socialdemokrati - bliver »fejlet bort«.

Men det betyder: »Ikke foroven hos organisationsledelsernes top og deres føderative forbund, men nede i den organiserede masse er sikkerheden for arbejderbevægelsens virkelige enhed« (sammesteds s. 169).

Det blev i sin tid og også i dag bebredt Rosa Luxemburg, at hun til trods for sine indsigter, havde forsømt tidligt at fuldbyrde socialdemokratiets splittelse og oprette et nyt revolutionært parti. Efter det, der er vist her indtil nu, bliver det vel tydeligt, at spørgsmålet om opbyggelsen af en ny revolutionær organisation for Rosa Luxemburg - som for enhver materialist - ikke er et teknisk-organisatorisk men et politisk spørgsmål. Opbygningen af en revolutionær organisation muliggøres kun af behovene hos masserne, når de er kommet i bevægelse. Dertil kommer at en adskillelse fra socialdemokratiet under betingelserne af førkrigskapitalismens opsving ville have ført til dannelsen af en indflydelsesløs fra masserne adskilt sekt - det ville næppe være lykkedes at erobre Berlin-

valgkredsen Niederbarnim, hvilket efter krigens udbrud først muliggjorde et kontinuerligt arbejde for venstrefløjen (udgivelsen af Spartakusbriefe). Tydeligst udtrykker Rosa Luxemburg nødvendigheden af at blive i SPD og arbejde i partiet som fraktion under krigen i en artikel, som vender sig imod venstrefløjsfolks udtræden: »Så rosværdig og forståelig utålmodighed og den bitre vrede er, ud fra hvilken i dag mange af de bedste flugt ud af partiet opstår: flugt er flugt, for os er det forræderi mod masserne, som spræller og kvæles i Scheidemanns og Legiens kvælende løkke, prisgivet bourgeoiset på nåde og unåde. Man kan 'træde ud' af små sekter og foreninger, når de ikke passer en mere, for at oprette nye sekter og foreninger. Det er ikke mere end umoden fantasi at ville befri hele proletariatets masse fra dette sværeste og farligste bourgeoiets åg ved simpel 'udtræden' og ville foregå det på denne vej ved det tapre eksempel. Medlemsbogens bortkastet som befrielsesillusion er kun den på hovedet stillede forherligelse af medlemsbogen som magtillusion, begge dele kun de forskellige poler af organisationskretinisme, denne det gamle tyske socialdemokratis konstitutionelle sygdom. Det tyske socialdemokratis forfald er en historisk proces af største dimensioner, et generalopgør mellem arbejderklasse og bourgeoisie, og fra denne slagmark stikker man ikke af pga. væmmelse for at få frisk luft i hjørnet under busken... Likvideringen af denne 'hob organiseret forrådnelse', som i dag kalder sig det tyske socialdemokrati er ikke som privatanliggende overladt til enkeltes eller enkelte gruppers afgørelse. Den vil komme som uundgåeligt tillæg til verdenskrigen, og må blive udkæmpet som stort offentligt magtspørgsmål under opbydelse af alle kræfter«. (Offene Briefe an Gesinnungsfreunde, i: Gesammelte Werke bd. 4, s. 235-36).

Diskussionerne om den russiske revolution fra 1917 afklarede yderligere Rosa Luxemburgs indsigt i den proletariske revolutions karakter. »I hendes analyse af den 1917 i Rusland begyndte revolution viser Rosa Luxemburg ikke kun, at 'den russiske revolutions skæbne' 'dens lykke og ende' lå i revolutionens udvikling i Vesteuropa - uden denne understøttelse måtte den isolerede revolution degenerere og gå under - men hun fremhævede også den proletariske revolutions karakter: Socialismen kan ikke påtvinges, blive indført gennem 'ukas'. Socialismens praksis kræver en hel åndelig revolution hos de gennem århundreders borgerlige klasseherredømme degraderede masser ... masseinitiativ i stedet for træghed'. Proletariatets diktatur består 'i måden demokratiet anvendes på ikke i dets afskaffelse', altså i en revolution af det borgerlige samfund, som må være klassens eget værk« (Winkel, Rosa Luxemburg ... s. 237). Rosa Luxemburgs analyse af den russiske revolution har betydning langt ud over kritikken af bolschevikkerne - som hun principielt er enige med: »At bolschevikkerne har indstillet deres politik helt på proletariatets verdensrevolution, er netop det bedste bevis for deres politiske forudseenhed og deres principielle fasthed, det dristige udkast af deres politik« (Zur

russischen Revolution, i G.W.4. s. 334. Det er første gang denne artikel bliver offentliggjort i DDR). »Hvad et parti formår at opbringe i en historisk tid af mod, handlekraft, revolutionær forudseenhed og konsekvens, det har Lenin, Trotzki og kammerater ydet til fulde« (sammesteds s. 341) - Nettl har ret når han siger: »Hun skrev overhovedet ikke for bolschevikkerne, men for fremtiden, for tyske revolutionære« (Nettl, Rosa Luxemburg s. 668). »Det er klart, at ikke kritikløs apologi er i stand til at frugtbar gøre erfaringen og læren, men kun indgående eftertænksom kritik«. (G.W. bd. 4, s. 334). I denne forstand forsøger hun at klargøre konsekvenserne af bolschevikernes politik. Jordens opdeling fører til, at der nu findes »en enormt forøget og styrket masse af bønder som vil være fjender af enhver socialisering af landbruget... Nu er spørgsmålet om en kommende socialisering af landbruget, altså produktionen i det hele taget i Rusland, blevet til et modsætnings- og kampspørgsmål mellem byproletariatet og bondemasserne« (sammesteds s. 345). Parolen om »Nationernes selvbestemmelsesret« fører til Ruslands forfald som stat. Demokratiets ophævelse fører til et »skinliv, i hvilket bykratiet alene eksisterer som et virksomt element ... et par dusin partiførere med uudtømmelig energi og en grænseløs idealisme dirigerer og regerer ... og en elite fra arbejderklassen vil fra tid til anden blive indkaldt til forsamlinger for at klappe bifald til føernes taler, til enstemmigt at understøtte de forelagte resolutioner ... et diktatur ganske vist, men ikke proletariatets diktatur, men en håndfuld politikeres diktatur, dvs. et diktatur i borgerlig forstand, i jakobiner-herredømmets forstand« (sammesteds s. 362). Men »vi står allesammen under historiens love og den socialistiske samfundsorden kan kun gennemføres internationalt. Bolschevikkerne har vist, at de kan alt det hvad et ægte revolutionært parti kan yde i de historiske muligheds ramme« (sammesteds s. 365). Det farlige begynder der, hvor de gør en dyd af nødvendigheden, hvor de begynder at fixere den af de fatale omstændigheder påtvungne taktik teoretisk på alle områder og vil anbefale denne til det internationale proletariat til efterfølgelse som mønster for socialistisk taktik. De stiller sig dermed fuldstændig unødvendigt i skyggen og stiller deres virkelige, ubestridelige historiske fortjeneste under en skæppe af nødtvungne fejltrin. Samtidig gør de den internationale socialisme, for hvis skyld de har stridt og lidt, en dårlig tjeneste, for såvidt de som nye erkendelser vil tilføre den alle de skævheder som nøden og tvangen i Rusland har gjort nødvendig, som i sidste instans kun er eftervirkninger af den internationale socialismes bankerot i denne verdenskrig« (sammesteds s. 364). I disse ytringer, som i dag viser sig at være profetiske, viser sig igen Rosa Luxemburgs evne til at forstå hændelserne og deres logik.

November 1918 begynde revolutionen, den førte en koalition af SPD og USPD til regeringsmagten. Arbejder- og soldaterrådernes rigskongres gjorde sig selv magtesløst, idet den understøttede det socialdemokratiske

krav om valg til en nationalforsamling. Netop i denne situation blev Rosa Luxemburgs store realisme igen tydelig, idet hun afviste enhver eventyrpolitik: Ebert-Scheidemann er udtryk for proletariatets bevidsthedstilstand, produkt af revolutionens første, politiske fase. Først den yderligere tilspidsning af de kapitalistiske modsætninger og dermed udviklingen af de økonomiske kampe fører revolutionen videre i retning af social omvæltning. Ebert-Scheidemann -regeringens fjernelse kunne kun være den sidste akt. Det gjaldt at underminere den alle vegne gennem den sociale, revolutionære massekamp. »Massen må lære at udøve magt, idet den udøver magt. Der findes ingen anden metode end denne til at lære den det ... Vi må arbejde nedefra, og det svarer netop til vor revolutions massekarakter ..., at vi må gennemføre erobringen af den politiske magt nedefra og ikke oppefra« (Unser Programm und die politische Situation, i G.W. bd. 4, s. 511-12). Til disse nye opgaver svarede, i modsætning til Socialdemokratiets praksis, et nyt revolutionært program og en ny ordning for den revolutionære organisation. I hendes »Programtale« på KPD's første kongres likviderede Rosa Luxemburg Erfurter programmet fra 1891, »den rene parlamentarisme«, »arbejderbevægelsens forsumpning og korrupsion«. »Den officielle marxisme skulle tjene som skalkeskjul for enhver afvigen fra den virkelige revolutionære klassekamp, for enhver halvhed som fordømte det tyske socialdemokrati og i det hele taget arbejderbevægelsen inklusive fagbevægelsen til et skinliv i det borgerlige samfunds ramme og på dets grundlag, uden alvorlige bestræbelser til at ryste samfundet og få det til at knage i sine fuger. Nuvel, kammerater, idag oplever vi det øjeblik, hvor vi kan sige: vi er igen hos Marx, under hans banner« (sammesteds s. 494). Vores program »står i bevidst modsætning til det standpunkt, som Erfurter programmet indtil nu står på, i bevidst modsætning til adskillelsen af de umiddelbare såkaldt minimalkrav for den politiske og økonomiske kamp fra det socialistiske mål som et maximalprogram. I bevidst modsætning dertil likviderer vi resultaterne af de sidste 70 års udvikling og især verdenskrigens umiddelbare resultat, idet vi siger: for os eksisterer der nu ikke noget minimal- og ikke noget maximalprogram; det er nu et og det samme, socialismen er det minimum vi nu skal gennemføre« (sammesteds s. 496). Når det er rigtigt, at »arbejderklassens befrielse ... må være arbejderklassens eget værk«, så betyder det for den revolutionære organisation: »Spartakusforbundet er ikke noget parti, som vil nå magten over arbejdermasserne eller ved arbejdermasserne. Spartakusforbundet er kun den mest målbevidste del af proletariatet, som gør hele arbejderklassens brede masser ved ethvert skridt opmærksom på dets historiske opgaver, som i hvert eneste stadium af revolutionen repræsenterer det socialistiske mål og i alle nationale spørgsmål repræsenterer den proletariske verdensrevolutions interesser ... Spartakusforbundet vil aldrig overtage regeringsmagten uden ved det store flertal af de proletariske massers klare, utvetydige vilje, på ingen

anden måde end i kraft af deres bevidste understøttelse af Spartakusforbundets meninger, mål og kampmetoder ... Spartakusforbundets sejr er ikke revolutionens begyndelse, men dens afslutning: den er identisk med det socialistiske proletariats store millionmassers sejr« (Was will der Spartakusbund?, i: G.W. bd. 4 s. 450-51).

Jeg har allerede ovenfor henvist til den diskrepans der består mellem Rosa Luxemburgs betydning og hendes reelle reception. Udgivelsen af »Gesammelte Werke« stiller det nødvendige materiale til rådighed, med de kapitalistiske modsætningers tilspidselse synes også de objektive betingelser at blive bedre. »En virkelig reception af Rosa Luxemburg bliver først mulig i det øjeblik ..., når en politisk arbejderbevægelse dannes - arbejderbevægelse forstået som arbejderne bevægelse og ikke som cirkler og sekters ageren -, først så bliver værkerne fra det betydeligste hoved på den tyske marxistiske venstrefløj igen frugtbar for arbejderklassens emancipation« (*Winkel: Rosa Luxemburg ... s. 357*). Radeks konstatering gælder stadigvæk: »Hvad Rosa Luxemburg var og er for det tyske og internationale proletariat ligger ikke i fortiden, det ligger først i fremtiden ...« (*Karl Radek, Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Leo Jogiches, Hamburg 1921, s. 25*).

1. Smlg. Gerhard *Beier*, Rosa Luxemburg. Zur Aktualität und Historizität einer umstrittenen Grösse, i: Internationale Wissenschaftliche Korrespondenz (IWK) 1974 s. 179-210.
2. Se også mit diskussionsbidrag på konferencen »Rosa Luxemburgs Bedeutung heute«, i: Arbeiterstimme (Nürnberg), 3. årg. 1973 nr. 5 (dec.).
3. Jeg har forsøgt mig med en »genfremstilling« af Rosa Luxemburgs marxismeforståelse i Udo *Winkel*, Rosa Luxemburg und die deutsche Sozialdemokratie, Politladen Erlangen, Gaiganz 1974.
4. Sammested s. I.
5. Sammested s. 152. Se også min ekskurs »Rosa Luxemburg og Lenin«, sammested s. 151-57.
6. Sammested s. 1-2. Smlg. også del A. Rosa Luxemburg und die polnische Arbeiterbewegung i min afhandling.

(Oversat af Gerd Callesen)

På forlaget 'Tiderne skifter' udkommer i efteråret 1975 et udvalg af Rosa Luxemburgs politiske skrifter med indledning og oversættelse af Toni Liversage. Udvalget vil, bortset fra 'Reform eller Revolution' indeholde de vigtigste af de i ovenstående oversigt nævnte skrifter. (red.).